

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نياشده تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهيم
بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - امریکا
۱۳ نومبر ۲۰۰۹

بیاید پښتو بیاموزیم د پښتو ۲۶ لوست (درس ۲۶ پښتو) په پښتو کې افعال

در لسان زیبای دری خود میگوئیم که :
فعل کلمه ایست که بدون پیوستن به کلمه دیگر معنای مستقل داشته ، به کردن و نکردن کاری
دلالت کرده ، به زمانه تعلق میگیرد. در لسان شیرین پښتو نیز به عین معنی و مفهوم فعل را
چنین تعریف مینمایند :
فعل هغه خپلواکه و بیه (کلمه) ده چې پرته له پیوستون له بلي کلمې سره خائنه معنی لری او
دیوه کړ (فعل) په کولو او نه کولو دلالت کوي او له زماني سره کلکه اړینه لري.

فعل د زماني په لحاظ درې ډوله دی:

- ۱ - د حال فعل
- ۲ - د مستقبل فعل
- ۳ - د ماضي فعل

فعل د معنی په لحاظ شپږ ډوله دی:

- ۱ - لازمي افعال
- ۲ - متعدي افعال
- ۳ - معلوم افعال
- ۴ - مجهول افعال
- ۵ - مثبت افعال

۶- منفی افعال

برای اینکه افعال را در پښتو درست و صحیح تصریف و گردان کرده باشیم و آموزندگان عزیز از آن بهتر مستفید شده باشند، لازم می افتد که آنها را به گروپهای لازمی و متعددی رديف بندی نمائیم:

خرنگه چي گرانو مینه والوته جوته ده ټول افعال په پښتو کي لازمي دي يا متعدی ، نو ستاسو د لانه پوهاوي په موخه دغه دواړه به بېل، بېل په مختلفو حالاتو او زمانو کي گردان کړو. په یاد ولری چي د لازمي افعال مصدرونه ټول په (ل ، ېدل يا کيدل) ختميري لکه:

تلل ، دريدل ، ځغستل ، کېناستل ، خوزيدل ، مړ کېدل ، جوړ کېدل

به تعقيب درسهای گذشته یکبار دیگر خاطر نشان میگردد که افعال لازمی صرف به فاعل ختم گردیده و مفعول صریح یا مفعول بی واسطه یا مفعول بلا واسطه (مفعول رائي) نمیخواهند.

ریشه افعال در پښتو :

به خاطر داشته باشید که برای گردان افعال پښتو از ریشه فعل (مصدر) استفاده میشود اما ریشه افعال در همه مصادر یکسان نبوده ودر همه زمانه ها یکسان نیست ، قاعده کلی هم در زمینه وجود ندارد مهمتر از همه که در بعضی موارد در ریشه فعل اثری از فعل و مصدر وجود ندارد که مشکل واقعی دری زبانان در گردان افعال از همینجا نشأت میکند . در زیر به ریشه بعضی افعال در زمان حال توجه فرمائید:

د حال فعل دپاره دځينو افعالو ريښي :

مصدر	ريښه
ويل	(گفتن)
لوستل	(خواندن)
کول	(کردن)
ليکل	(نوشتن)
خوړل	(خوردن)
خندل	(خندیدن)
خندېدل	(خندیدن)
ژړېدل	(گریستن)
ژړل	(گریستن)
تلل	(رفتن)
څښل	(نوشیدن)
ليدل	(دیدن)
لرل	(داشتن)
وهل	(زدن)
ويل	(گفتن)
غزېدل	(دراز کشیدن)
رسيدل	(رسیدن)
ځليلد	(درخشیدن)
کول	(کردن)
جوړول	(تیار کردن)
خپړول	(پخش کردن)
کېناستل	(نشستن)
ځملاستل	(خوابیدن)

غپ	(غو زدن)	غپل
اورپږ	(باریدن)	اوریدل
اورو	(با راندن)	اورول

نوت :

مصادری که به (ل) مختوم اند بی قاعده بوده اما مصادری که به (یدل) و مصادر مرکبی که به (کپدل) ختم میشوند ، آنجا علایم مصدری حذف و حرف (ږ) جانشین شان گردیده ریشه فعل برای زمان حال حاصل آید. در مصادری که به (ول و کول) مختوم اند دران صورت (ل) علامه مصدری حذف و ریشه فعل حاصل آید. برای مصداق کلام به مثالهای ذیل توجه فرمائید:

ورکپل	(گم شدن)	ورکپږ
خوزپدل	(خزیدن)	خوزپږ
بدلپدل	(عوض شدن)	بدلپږ
پرپکپدل	(بریده شدن)	پرپکپږ
ژوبل کپدل	(افکار شدن)	ژوبلپږ یا ژوبلکپږ
جور کپدل	(جور شدن)	جورپږ یا جورکپږ
برباد کپدل	(برباد شدن)	بربادپږ یا بربادکپږ
پرپکول	(بریدن)	پرپکو
جوړول	(تیار کردن)	جوړو
خملول	(خواباندن)	خملو

تر بل پښتو لوست پورې چې دلازمې افعالو (حال فعل) له گردان سره به مل وي تاسو په لوی خدای چې زمونږ اوتاسوتولوساتندوی دی ، سپارم اودزړه له تل نه تاسوته روغ بدن غواړم .